

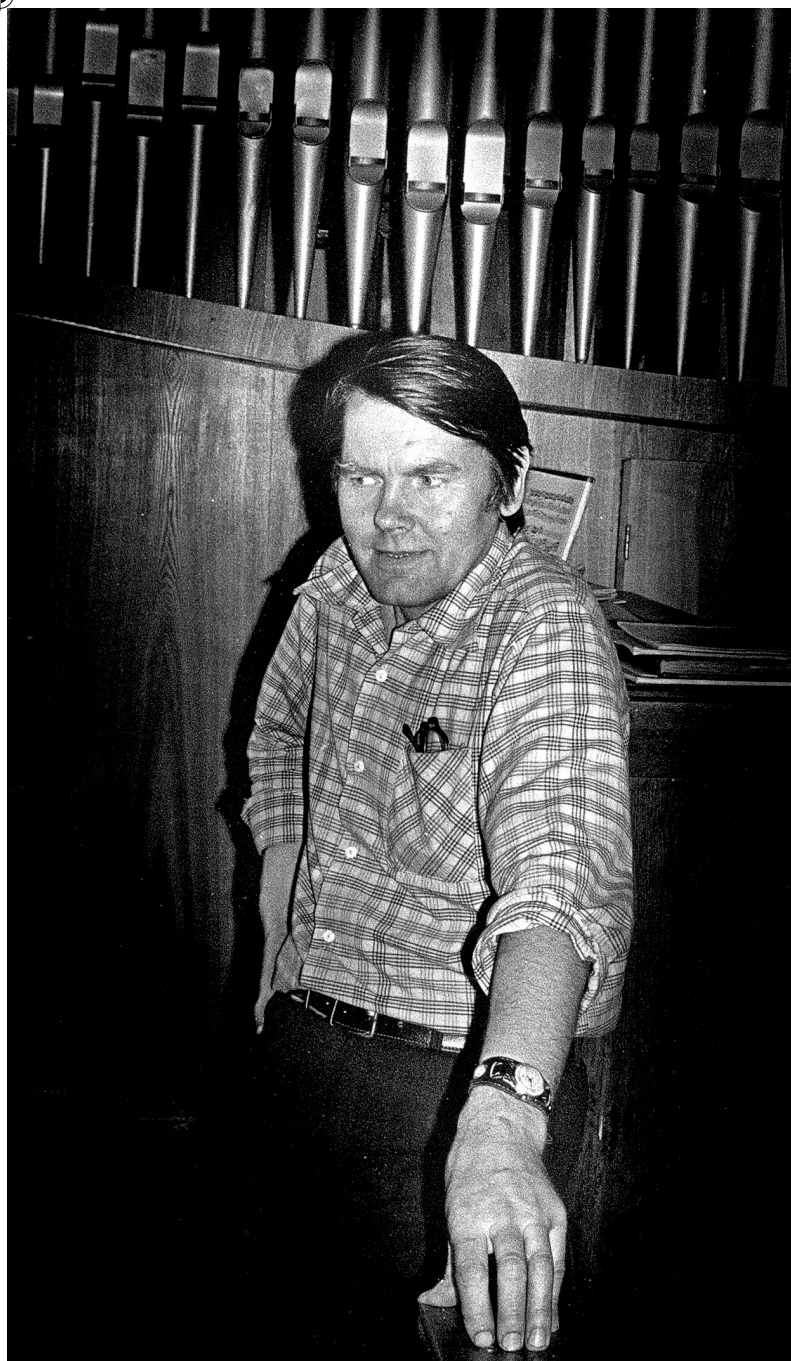
Jermaka ērģeles

2011. gada 10. jūnijā Romualds Jermaks svinēja 80. dzimšanas dienu. Cits teiktu, ka tas ir visai daudz, taču Jermaks nosaka: “Man tikai tas gads skaitās, ka ir astoņdesmit, bet es nejūtos ne uz to pusi”. Vasarā un rudenī notika vairāki autorkoncerti – Rīgas Domā, Rīgas Svētā Pētera baznīcā, Rīgas Latviešu biedrībā, un programmās bija arī vairāki pirmatskaņojumi, jo, kā saka jubilārs, “pēc savu darbu uzrakstīšanas nemēdzu skriet meklēt, kas nu tur dziedās, kas izpildīs; mierīgi nolieku plauktā un tur tie gul”. Pēc tam uzrodas kāds svarīgs pasākums, varbūt kāda mana jubileja, un man ir kaut kas jauns, ko parādīt, sanāk pirmatskaņojums. Vienmēr pataupu kaut ko tieši autorkoncertiem. Ikdienišķiem pasākumiem man taču ir pietiekoši – zem tūkstoša skaņdarbu, ko spēlēt un dziedāt.”

Jubilārs izteikti ir daudzrakstītājs, tāpēc grūti būs atrast daudzus, kas Jermaka daiļradi pārzinātu no A līdz Z. Pie tiem, kas zina, visupirms, protams, nosaucama komponista dzīvesbiedre, JVLMA profesore Ilma Grauzdiņa, un viņa savu zināšanu labprāt sniedz ikvienam, kurš meklē pēc kādas skaņdarba anotācijas vai vispārēja komentāra. Savukārt Latvijas Radio fonotēkas arhivs labi noder visiem, kam konkrētajā brīdī pietiek ar “auss iemešanu” bez partitūras šķiršanas. Te atrodami ausij tikamie “Akvareļi” no cikla “Latgales burtnīca” komponista meitas Karīnas ierakstā; Imanita Kokara sastādītajā “Latviešu kormūzikas antoloģijā” iekļautie darbi – motete *De profundis*, ar Māras Kalējas dzeju komponētā “Lūgsna” un tautasdziesmu apdares “Karavīri bēdājās” un “Ko gaidīji, sērdienīte”; pēc skanējuma teju sakrālais un ļoti skaistais cikls “Gaismas stīgu mūzika” ar Rabindranata Tagores dzeju soprānam, tenoram, korim, flautai, ērģeļiem un trim sitējiem; brīnum pievilcīgā noktirne ar bezgalīguma sajūtu “Ir tikai nakts”, kas ar Jura Helda dzeju veltīta Johanam Sebastīānam Baham un kuras partitūrā ieaušts Baha apdarinātais korālis “Kas Dievam debesīs liek valdīt” (*Wer nur den lieben Gott läßt walten*), ko Jermaks spēlējis Nikolaja Vanadzīņa vadītajās ērģeļspēles nodarbībās; mundri spriganais tēlojums simfoniskajam orķestrim “Manu jaunu dienu zeme”, kā arī vēl daudz kas cits, ko ar laiku varētu atkal ieviest koncertapritē, tāpat kā Andra Vecumnieka šoruden dienasgaismā izceltais dzīvespriecīgais un asprātīgais koncertīno *Do-Mi-Sol*. Kā radošo parakstu Jermaks droši vien var likt slavēno pasakalju ērģeļēm “Pūt, vējiņi” (1979). Savukārt vēstures cienītājiem, iespējams, būs interesanti atcerēties, ka dziesma “Latviešu sarkano strēlnie-

Ar Kārlī Miesnieku un Pēteri Lielziņu Lāčupītē, 2003

ku laukumā [sarkanās rozēs zied]” ir akurāt Romualda Jermaka kompozīcija, kas tapusi, lai ar patriotisku skaņdarbu jauno autoru uzņemtu Komponistu savienībā. Jermaks kādā preses izdevumā ieraudzījis Jāņa Petera dzejoli un atzinis to par piemērotu – kaut arī sarkanās rozēs zied, tomēr nekas nav pret vēsturisko patiesību grēkots. Iespējams, ka jaunais dzejnieks caur šo opusu kļuva daudz pazīstamāks, nekā agrāk, turpretim Romualdu Jermaku lai mierina apziņa, ka opuss faktiski folklorizējies, un arī to var saukt par atzinības zīmi ikvienam skaņradim.

Īpaša loma Jermaka dzīvē ir ērģeļiem. Pašam Lāčupītes vasarnīcā šis instruments goda istabā, – tālu zināmi ir Jermaka un draugu kopš 1984. gada vasaras rīkotie vasaras ērģeļfestiāli. Jermaks saka: “Man jau tās ērģeles... – kaut nakts vidū.” Skaidrs, ka pie šādas ērģeļu mīlošanas arī paša mūzika bieži pievēršas šai par instrumentu karalieni sauktajai daudzstabuļu ierīcei. Jermaka skaņdarbu sarakstā ir vairāk nekā septiņdesmit opusu, kuru partitūrā nozīmīga vieta ērģeļiem. Koncertzānā ērģeles liktas kopā ar flautu, trompeti, vijoli, vijolnieku ansambli, čellu, sitaminstrumentiem, kamerorķestri.

Pievienojoties profesora sveicējiem, “Mūzikas Saule” jubilejas gada noslēgumā vēlas sniegt lasītājiem nelielu fotoieskatu Romualda Jermaka radošajā dzīvē, kā arī piedāvāt dažas rindkopas no Intas Zēģneres sarunas ar jubilāru Latvijas Radio 3 “Klasika” ēterā dienu pirms 10. jūnija.

Orests Silabriedis

ROMUALDS JERMAKS:

Ērģeles – tā ir mūsu ģimenes tradīcija. Tēvs bija ērģelnieks, viens no labākajiem novadā, mēs apbraukājām visu Latgali, tie bija romantiski ceļojumi. 1940. gadā atgriezāmies dzimtajā Šķaunē, kamēr varēja dzīvot, palikām tur, bet nu beigās bija jāmūk uz Rīgu, jo bijām iekļauti sarakstā ceļojumam kaut kur uz plašo dzimteni. Ja ne šis, būtu droši vien palicis Latgalē par ērģelnieku un baznīcās spēlētis. Bet tā es tiku konservatorijā, Jānis Ivanovs mani laipni uzņēma. Pēc tam, kad biju pāstrādājis par skaņu režisoru Latvijas Televīzijā, trīsdesmit piecus gadus nostrādāju konservatorijā kā mācībspēks – Ādolda Skultes aicināts, pārņēmu no jau stipri slimās Lūcijas Garūtas polifoniju, mācīju arī formas analīzi, instrumentāciju un partitūras lasīšanu.

Pirmoreiz pie ērģelēm tiku piecu sešu gadu vecumā. Sākumā minu plēšas, mēs bijām vesels bars puiku, visi mina pēc kārtas, un es, kā jau ērģelnieka dēls, uzstājos par diriģentu. Palaikam bija arī pašam jāparāda, kā to dara, tā teikt, jāuzmūdrina ar personisku piemēru. Diezgan pasmagis bija tas darbs, kamēr plēšas uzkāpj metra augstumā ar visiem ķieģeļiem, kas tur sakrāmēti.

Skaņuplašu cikls "Latvijas vēsturiskās ērģeles" nebija gluži mana ideja, bet es tā noskatījos, ka igauņi sākuši ierakstīt plātes un cīnās par ērģelmūzikas atdzimšanu, un tad man radās doma – ar ko mēs esam sliktāki! Reiz "Cīņas" redakcijā notika Komponistu savienības kongress, es tā, kā saka, riktīgi uzstājos, dažs noskatījās greizi, kādi partijas vīri, bet nu tomēr atļāva. Sākām sadarboties ar skaņuplašu firmu "Melodija", mums atļāva ierakstīt slavenākās ērģeles, darba grupai pievienojās skaņu režisors Jāzeps Kulbergs, liels entuziasts, un, tā kā viss gāja "caur Maskavu", tur ievēroja, ka top kaut kas jauns, viņiem patika mūsu ērģeles, un mēs dabūjām pirmo vietu uzreiz. Ceļš bija vaļā. Galu galā ierakstījām kādas 24 plātes. Ērģeļu pasaule tolaik izskatījās diezgan drūmi, mazākās pilsētās palaikam bija jādara viss no jauna. Trūka stabules, un bija pat tā, ka mūsu aktīvs līdzgaitnieks Gunārs Dālmanis klusitēm izņēma vienu stabuli no Doma ērģelēm, ielika trūkstošās vietā un pēc ieskaņojuma aizveda atpakaļ uz Domu. Ko lai dara – [Pēterim] Sīpolniekam vajadzēja tieši to noti. Gadījās kādreiz pat divas nedēļas nodzīvot tuvējā skolā, un pa šo laiku mēs izremontējām ērģeles, visas stabules bija jānoņem, jāiztīra, jārestaurē, un pēc tam sanāca ļoti labs ieraksts. Šī ierakstu cikla popularitāte bija liela, pat no Kaukāza nāca vēstules ar lūgumu atsūtīt notis.

Lāčupītes festivāls – tas bija mans sapnis. Sākumā notika tuvāko draugu lokā, vēlāk jau brauca mūziķi no visas Padomju Savienības – no Maskavas, Leningradas, Baku. Mūsu vasarnīcas zālītē var sapspieties apmēram simt cilvēku, taču ir plaši logi pa visu sienu un balkons, tā ka ārpusē var sēdēt vēl tikpat daudz. Pār upītei ir šoseja, un bieži bija tā, ka garāmbraucēji apstājas un klausās. Ļoti laba akustika, gandrīz kā Mežaparkā, tur ir uzkalniņš, apkārt

Ar prof. Jāni Ivanovu 1962. gadā

TOSTS JUBILĀRAM

ANDRIS VECUMNIEKS, JĀZEPA VĪTOLA LATVIJAS MŪZIKAS AKADĒMIJAS ASOCIĒTAIS PROFESORS

Vienmēr vitāls, vienmēr jestrs un dzīvespriecīgs arī savā daiļradē, vienmēr neizsīkstošas enerģijas pilns jubilārs šogad atskatās uz savu astoņdesmitgadi. Saskaņotot neklātienē tostu ar gaviļnieku, īpaši gribas atzīmēt tos Romualda Jermaka devumus latviešu mūzikā, kas ir unikāli, salīdzot ar citu autoru daiļradi.

Latviešu mūzikas astronoms, kurš izpētījis ne tikai tālas un nezināmas planētas un zvaigznes, bet arī tās ražīgi atklājis un radoši realizējis gan muzikāli, gan arī savos dzīves jaukājos opusos – kuplajā ģimenes pulkā katrai atvasei dots kāda debesu spīdekļa vārds.

Latviešu ērģelmūzikas fanātiķis – gan savos skaņdarbos šim instrumentam, gan pašam uzbūvējot ērģeles savās piejūras mājās un rīkojot regulārus Lāčupītes mūzikas festivālus.

Koncerta žanra kopējs, turklāt radot darbus arī tādiem eksotiskiem un pusakadēmiskiem soloinstrumentiem ar orķestri kā akordeons, saksofons, kokle. Spilgtākais – *Concertino Do-Mi-Sol* klavierēm un kamerorķestrim, kurš, līdzīgi jubilāram, izrādās gana neparasti novatorisks un aktuāls atklājums arī 2011. muzikālā gada piedāvājuma kontekstā, atsvaidzinot latviešu mūziku ar humoru un teatralitāti – tām kvalitātēm, kas ir reti sastopamas un tādēļ jo īpaši kopjamas un saudzējamas.

Turklāt – ilggadējs Mūzikas akadēmijas mācībspēks, kura kompozīcijas un polifonijas zināšanas gadiem ilgi lieti noderēja gan jaunajiem skaņražiem, gan arī pašu pedagogu vienmēr uzturējušas jauneklīgu un nedaudz draisku.

Lai jubilāram laba veselība, izturība, daudzas spilgtas radošas dzirkstis un daudz muzikālu jaunatklājumu!

mežs. Šogad festivāls notika jau divdesmit astoto reizi. Lāčupītes ērģelēm ir sešpadsmit reģistru, bet es ceru drīz vien piebūvēt vēl klāt vismaz tikpat, ja ne vēl krietni vairāk. Būs arī jauns spēlesgalds ar četrām klaviatūrām.

Kas tik Lāčupītē nav uzstājies – Antra un Normunds Viknes, Lilita Ozola, kas tagad dzīvo Anglijā un daudz spēlēja Latvijas mūziku, arī manējo, Māris Švinka, Māris Villerušs un daudzi citi Lāčupītes fani. Kori ir braukuši, grūti nosaukt, kas tur nav dziedājis, un pūtēju orķestris "Rīga" ir mežā spēlētis, Apšuciemā varēja dzirdēt... Var atbraukt arī, iepriekš nepaziņojot, un mēs dosim iespēju uzstāties. Parasti notiek divi koncerti, bet ir bijis tā, ka tie koncerti turpinās savas četras stundas. Par ieejas biļeti nav jāmaksā, un es arī nemaksāju nevienam, kas uzstājas, jo pats neko nepelnu. Māksla pie mums, Lāčupītē, pieder tautai vārda vistiešākajā nozīmē. 🎵